

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

רשימה

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

תרנ"ב – תרנ"ג

על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושבע לבריאה

RESHIMA #1

5652-5653

Copyright © 2006

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 778-4148

www.kehotonline.com

All rights reserved.

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Manufactured in the United States of America

Printed in the Holy Land

נדפס בבית־ספר לדפוס

„יד החמשה“, כפר חב"ד

טלפון: 03-9606-237

ב"ה.

פתח דבר

על פי בקשת רבים הננו מוציאים לאור את רשימותיו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, חלק גדול נדפס בבמות שונות, זעיר שם זעיר שם, וחלקם עדיין לא ראה את אור הדפוס, ובעזה"י ייצאו לאור רשימות אלו, בצורה מסודרת וערוכה.

ולקראת ימי הסוכות הבאים עלינו לטובה, הננו מוציאים לאור רשימת היומן משנת תרנ"ב-תרנ"ג, שהיא הרשימה הקדומה ביותר שהגיעה לידינו – נדפסה בספר המאמרים תשי"א ע' 294 ואילך, עם הערות מכ"ק אדמו"ר.

הערות כ"ק אדמו"ר סומנו בפנים באותיות, ומתחתם ניתוספו (בהערות הממוספרות) מראה מקומות לפסוקים, מאחז"ל וכו', בעריכת הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרשד"ב) שי' ראסקין.

בהזדמנות זו, פונים הננו לכל אחד שיש תח"י רשימות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ שלא ראו את אור הדפוס עדיין, לשלחם (ע"מ להחזיר) למערכת „אוצר החסידים“, וזכות הרבים תלוי בו.

מערכת „אוצר החסידים“

י"ג תשרי, ה'תשס"ז

ברוקלין, נ.י.

הערה כללית: כל מקום שצויין בהערות לאגרות-קודש (סתם), הכוונה לסדרת אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ. וכל מקום שנכתב „רבינו“ (סתם) הכוונה לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ.

*

בהזדמנות זו אנו פונים לכל לומדי ומעייני הרשימות שבאם יש להם איזו שהיא הערה או תיקון טעות וכיו"ב נא לשלחם לספריית אגודת חסידי חב"ד, מחלקת מערכת „אוצר החסידים“, 770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, נ.י. או בדואר אלקטרוני: info@kehotonline.com, כדי שנוכל לתקנם בעת הדפסת הספר.

לקוטים מרשימותי דשנת תרנ"ב-ג ליובאוויטש

ג' ד' תשרי תרנ"ב, ליובאוויטש.

היום הייתי אצל מורי הר' ניסן בר' בנימין סקאבלאץ^א, הדר ברחוב פעטערבורג. רחוב פעטערבורג עומדת על שפת היאור – יאור ולא נהר – והוא רחוב קטן וצר ביותר, והבתים שם קטנים, ורובם עשרה אמות על עשרה או תשע אמות. ויקראו שמו פעטערבורג על שם עיר המלוכה העומדת על שפת הנהר ניצווא.

ליצני הדור אומרים, כי קוראים אותו פעטערבורג על אשר דרך בו נוסעים לעיר דאָבראָמיסעל – הרחוקה כעשרים פרסה מליובאוויטש ומשם אל מסילת האבנים – שאָסי – ההולכת לפעטערבורג.

ברחוב פעטערבורג יש לו למורי הר"נ בית דירה, אשר חותנו המלמד החסיד ר' פסח^ב נתן לו בנדוניא זה עשרים וחמשה או שלשים שנה לפני.

מבלי הבט על הבצה של רפז ומבלי הסתכל על הגלל של העז לבנה הרובצת פתח הפרוזדור, הנה מכיון שעוברים בשלום מבלי להכשל בבקעת העצים המתגלגלים על פני קרקע הפרוזדור, ומבלי להתקל במפתן הגבוה בפתח הבית הנה הדרך מסויד לפניך, וכלי בית נקיים ויפים לפי אופן המצב.

מורי הר"נ מראה לי חוברות כתובות – בכתיבה דקה ויפה – סיפורי מעשיות מה ששמע מאביו המלמד החסיד ר' בנימין – שהי' מקושר להוד כ"ק אדמו"ר האמצעי – ולהוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הצ"צ – ומעוד זקני החסידים וחותנו המלמד החסיד ר' פסח, ורק רשימה אחת הרשה לי לקרא, והיא הראשונה הכתובה בחוברת.

(א) ראה אודותו ג"כ בס' השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 29, 69, 149. שיחת ל"ג בעומר ה' תש"ח (לקוט ל) ע' 32 [יומן כ' אייר תרנ"ו (לקמן ע' 000. ספר השיחות תש"ו-ה'ש"ת ס"ע 422 ואילך). וש"נ]. ובכ"מ.

הי' המלמד אשר אצלו למדו כל בני רבינו [הצ"צ] בקטנותם, היינו לימוד אל"ף ב"ת, וגם בני הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק, היינו כבוד דודי הרו"א והוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק למדו אצל ר' פסח הנ"ל בקטנותם, היינו הלימוד דאל"ף ב"ת – רשימת הבר מצוה (לקמן ע' 000. ספר השיחות תרפ"ח-תרצ"א ע' 274). ראה אודותו: רשימה הנ"ל. יומן כ' אייר תרנ"ו (שבהערה א). בספר השיחות תרצ"ו ע' 120, ש"למד עם אאמו"ר, אבל בימי כבר הי' חלוש ולא הי' בערך להיות מלמד". וראה גם ספר השיחות תרצ"א ע' 222. תורת מנחם רשימת היומן (תרצ"א) ע' קפט. (תרצ"ג) ע' רפג. ע' רפה ואילך.

1) ב"מפתח" כ"ק אדמו"ר למכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר (אגרות קודש ח"ד ע' תסב בשוה"ג): „אלטהויז א"ח, ריגא, ח"י כסלו [תרצ"ט. רשימות נב"ג: מחנוכו של כ"ק אד"ש, היותו ביאלטא, ג' ספורי אדניע שם: ילד שנעשה שקרן ותקונו, מהבעש"ט, המלמד בן חברו תורה כאלו ילדו. עבודה בתמימות ושיהיו הבנים יר"ש ולומדי תורה.“
רשימות אלו נדפסו בספר המאמרים תשי"א ע' 294 ואילך. אך האגרת עצמה לא הגיעה לידינו לע"ע.

2) ר' פסח (פעשע) לייב*. „המלמד דרדקי ר' פסח ז"ל

* ראה תורת מנחם רשימת היומן (תש"א) ס"ע תה. ספר השיחות תש"א ע' 151. ועוד.

וזו נוסחה:

בשלישי בשבת, לפרשת כי תצא, בתשיעי לחדש אלול בשנת חמשת אלפים שש מאות ושש עשרה לבריאת העולם בעיר ליובאוויטש.

אני ניסן בן אבי מורי החסיד ר' בנימין מלמד, שהנני היום בן חמש עשרה שנה, הייתי בהכרם אשר סביבת דירת כ"ק אדמו"ר הרה"ק (הערה): אחר אשר נשרפה בית כ"ק אדמו"ר צ"צ, ג' תמוז תרי"א³ יצא כ"ק אדמו"ר צ"צ וכל בית הרב לגור בהבתים של אדון העיר אשר בסוף הרחוב בראם ושם גנות וכרם⁴, וראיתי כי יושב תחת אחד האילנות ובן זקונים שלו (כ"ק אדמו"ר מוהר"ש) עומד אצלו, והתגנבתי תחת אחד האילנות הקרובים ואשמעה כי כ"ק אדמו"ר מספר:

בהיותי כבן עשר שנים שמעתי מכ"ק אדמו"ר (כ"ק אדמו"ר הזקן) כי הי' כותב לעצמוי כל מה ששמע במעזריטש, לא מיבעי התורות, שיחות הקודש והסיפורים ששמע ממורו המגיד וההנהגות שראה מאתו, כי אם גם את אשר שמע שספרו התלמידים הקשישים מה ששמעו המה. וכן נהג כ"ק אדמו"ר (כ"ק אדמו"ר האמצעי). ומאז שמעי נהגתי גם אני כן. ויאנח במאד על אשר נשרפו – ל"ע – הרשימות בהשרפה הגדולה, ר"ל, בג' אלול⁵ העבר.

כאשר כליתי לקרא את הכתוב לעיל, אמר לי הר"נ: הרואה אתה כמה כתוב בחוברת זו – שהיתה עבה יותר מכמו עביו של סידור תורה אור שלם – ויש לי כמה כחוברת זו, וגם עוד הרבה גליוני נייר.

ועתה שמע בקולי, איעצך והשי"ת יהי בעוזך: כבר למדך ר' משה בנימין המלמד⁶ לכתוב היטב, ומהיום תתחיל לכתוב בספר את אשר תראה כ"ק אביך מתנהג. כן אם יספרו לפניך איזה סיפור מהרביים או מהחסידים תרשום את הסיפור, ומה שאמר כ"ק אביך על הסיפור ההוא⁷.

(ב ראה ג"כ ספר התולדות מהר"ש ע' 11).

גמרתי בשנת תרנ"ג) וחצי שעה לכתוב לה"ק שהי' מספר לי בלה"ק המעשיות הידועים בקרב אנ"ש שי' ואני הייתי כותבם בספר. ובאגרות קודש ח"ח ע' תריב שר' משה בנימין מהי' שומע כל יום את חזירתי משניות בע"פ שעה קבועה במשך שלש שנים – תרין-תרנג – עד הבר מצוה שלי נוסף על הזמן שהייתי לומד עם מלמדי החסיד ר"נ ז"ל סקאבלא". נזכר בשיחת חג הפסח תרצ"ד סט"ו. שם אביו ר' ברוך שמעון (אגרות קודש שם). וראה יומן תרפ"ט (לקמן ע' 000).

(7 ראה אגרות קודש ח"ג ע' פ: „על פי עצתו והוראתו של מורי הר' ניסן – התחלתי בשנת תרנ"ב לרשום את זכרונותיי בספר". וראה שם ע' תח.

(3 בסוף הקטע הבא: „ג' אלול העבר". בספר השיחות תרצ"ו ע' 56, שהשריפה בליובאוויטש היתה „ג' אלול תרצ"ו". עוד נוסחאות ע"ד תאריך השריפה – ראה המלוקט בספר השיחות תש"ו-השי"ת ע' 402 הערה 1. וש"נ. וראה לקמן ע' 000 ואילך.

(4 ראה ספר השיחות שם. אגרות קודש ח"ג ע' שפת. לקמן ע' 000 ואילך.

(5 ראה הערה 3.

(6 מייטין. במכתב אליו (מיום יט אדר ב תרפ"ט) כותב רבינו: „מכתבו נכון הגיעני ונזכרתי ימים מקדם, בשנת תרנ"א-נ"ב אשר כלמדי אצל המלמד ר' ניסן ז"ל, והי' לנו שעה וחצי בכל יום מוגבלת שעה אחת שהי' מקשיב חזירתי משניות בע"פ (שהייתי בקי ה' סדרים, וסדר טהרות

רשימה

ז

מורי הר"נ נתן לי להעתיק את הרשימה הראשונה שלו הכתובה בחוברת הראשונה זה שלשים וששה שנה עשרים ושלוש יום.

בבואי לביתי קיימתי ככל אשר יעצני מורי ועשיתי התחלה טובה כאמור בזה.

ד' ה' תשרי, תרנ"ב.

טרם אהל בספרי זה, הנני מוצא לנכון לרשום בכתב יושר הסכה והאופן שהתלמדתי לכתוב ומי היו מלמדי.

בהיותי כבר תשע שנה והורי נסעו לחוץ למדינה, אמרה כבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע⁸ לנפתלי הערץ הכותב⁹ – נקרא בשני כינויים: הערצעל דער שרייבער, או הערצעל דער שערער – כי יכתוב לי נוסח פרישת שלום להורי, ואני הנני מעתיקו בכתב ידי, אותיות עקומות, שרועות ושבורות. ובמשך כשנה הנה הטיבותי את כתב ידי, והנני כותב עם נוצה מכנף אווז אותיות טובות, כזקן ורגיל בכתובה יפה, וכל הרואה את כתב ידי לא יאמין כי נער כתבם.

בחורף תרנ"א, ואני זה זמן השלישי שהנני לומד אצל מורי ר' ניסן מלמד, ולפי ערכי הנני עושה חיל בלימוד, גם הנהגתי מצאת חן בעיני הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק – זה הי' ניכר בהמתנות דחנוכה ופורים,

הנה בהתחלת החורף לקח הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק את המלמד ר' יצחק גרשון¹⁰ החזן והבעל קורא, אשר ילמוד אתי שעה בכל יום נ"ך, דקדוק וקריאה.

הדקדוק וקריאת הטעמים היו לי למשא¹¹. אמנם לימוד הנ"ך הנאני במאד, וחזרתי עליו כמה פעמים – כמובן בעת מנוחתי מלימודי בחדר – והייתי מתגעגע במאד ללימוד הכתיבה. שקידתי בלימוד הנ"ך עשתה גרעון בחזרת המשניות, שהוטל עלי לחזור מספר קבוע של פרקים בכל יום, כי הייתי לוקח איזה זמן מחזרת המשניות על חזרת הנ"ך לעצמי.

ימים אחדים לפני הפסח בחן אותי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק וימצא מגרעת בבקיאותי במשניות¹², ויחקרני על סיבת הדבר, והודיתי באשר הוא, כי היו ימים אשר תמורת חזרת המשניות חזרתי נ"ך.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לא הוכיח אותי ולא הגיד לי מאומה. אך ביום השני הודיעני, כי

11) ראה אגרות קודש וספר השיחות תש"א שם. ובמכתב הנ"ל הערה 6: „וכמה טרחות טרח ר' יצחק גרשון מלמד שי' עם ספרי הדקדוק שלו בשנת תרנ"ג-נ"ד עד אשר תיקן כל השגיאות אשר שגה אז בדקדוקי".
12) ע"ד לימוד משניות בע"פ של רבינו – ראה גם רשימת המאסר (לקמן ע' 000. ספר השיחות תרפ"פ-תרפ"ז ע' 248 ואילך). רשימות תרנ"ג (לקמן ע' 000. „התמים חוברת ז' ע' 276 [שנא, א]). רשימת הבר מצוה (לקמן ע' 000. ספר השיחות תרפ"ח-תרצ"א ע' 272. ע' 276. ע' 278).

8) ראה אודותה ספר השיחות תרפ"ט ע' 26. וש"נ. לקמן ע' 000 ואילך.

9) ראה אודותו ספר השיחות ה"ש"ת ס"ע 392 ואילך. ושם: „שרייבן לערן איך זיך בא ר' הערצל בלומענטהאל. וועמען מען האָט גערופן אין ליובאוויטש הערציל דער שרייבער". נזכר באגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ג ע' קצ.

10) ראה אגרות קודש ח"י ע' תה ואילך. ספר השיחות תש"א ס"ע 33 ואילך. תש"ד ס"ע 24 ואילך. רשימת המאסר (לקמן ע' 000. ספר השיחות תרפ"פ-תרפ"ז ס"ע 248).

יקח איש מיוחד אשר לפניו אחזור בכל יום סדר משניות בע"פ, במשך לא יותר משעה וחצי. והחזרה תהי' בשפה ברורה. ובימי השבת ומועד לחזור השני סדרים הראשונים שהנני בקי בהם¹³. בערב פסח עשיתי סיום על סדר מועד¹⁴. ובו ביום בא האיש המיועד לשמוע חזרת המשניות בע"פ, ור' משה בנימין המלמד שמו¹⁵, ובו ביום הותחל סדר החזרה כאמור. אחר אשר למד עמי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק סדר הקרבן פסח, בסידור ובעמידה¹⁶, אמר לי בלשון זה:

היינט ביינאכט קומט אליהו הנביא אין אַלע אידישע הייזער. גרויסע צדיקים זיינען זוכה צו זעהען אליהו הנביא. די נשמה פון אַ אידן ווען זי איז אויפ'ן הימל זעהט זי אַלץ, אָבער אַז די נשמה נידערט אַרונטער אין גוף זעהט זי נישט, אָבער פיהלען קען זי יאָ. משנה אותיות נשמה ג. פון איצטער ביז אָנהויב סדר זאָלסטו איבער חזר'ן אַכט מאָל משניות מסכת פסחים, און נאָך ברכת המזון, ווען דו וועסט גיין מיט מיר עפענען די טירען פאַר אליהו הנביא זאָלסטו חזר'ן מסכת פסחים דעם ניינטען מאָל.

הסדר החדש בחזרת המשניות הכביד עולו עלי מאד, כי ביום השני לסדר החדש, הוא יום ראשון דחג הפסח, הוכרחתי לחזור שני הסדרים זרעים ומועד לפני השומע ר' משה בנימין, מה שעלה יותר על שלשה וחצי שעה, אמנם ביום הרביעי – שבת חוהמ"פ – שחזרתי כבר פעם השלישי על שני הסדרים בזה אחר זה, הנה כבר הוקל לי החזרה.

הבוחן ר' משה בנימין מלמד דרדקי, איש כבן ארבעים, ירא שמים ובקי באגדות ובספרי מוסר. אוהב הוא המלמד רמ"ב לדבר בלשון הקודש¹⁵ בסגנון התנ"ך מעורב בסגנון הגמרא אבל מדבר בשפה ברורה ובמהירות גדולה, ובשללת ימי החג ובשבת אחרי חזרת המשניות סיפר לי הרמ"ב איזה סיפורים בשפת הקדש, מה שעשה עלי רושם גדול וטוב עד להפליא. ביום השני דחול המועד הביא לי הבוחן רמ"ב חוברת סיפורים אשר כתבה בידו מהממשיך לתלמידים בגילי, נקובים בשם „שקדנים ועצלנים“. ואחרי גמרי את חזרת המשניות נתנה לי למקרא, ואתענג עלי' במאד.

ג) שער המצות להאריז"ל פ' ואתחנן. טעמי המצות שם. פע"ח שער הנהגת הלימוד. ובכ"מ.

א) שעשה את הסיום על משניות (ראה השקו"ט בזה בספר תענית בכורים ע' רמז ואילך. וש"נ).

ב) האם אפשר ללמוד מזה שקטן יכול להוציא את עצמו בסיום מסכת (ראה שו"ת צפע"נ ח"ב ס"י. הובא בספר הנ"ל ע' רלט).

וראה גם ספר אוצר מנהגי חב"ד – ניסן ע' פט.

15) ראה הערה 6.

16) ראה גם רשימת המאסר (לקמן ע' 000. ספר

השיחות תר"פ-תרפ"ז ס"ע 251 ואילך).

* (ראה יומן ה' טבת תרנ"ב (לקמן ע' 000).

13) ברשימות תרנ"ג (לקמן ע' 000. „התמים“ שם ע' טו [שנא, ב]), וברשימת המאסר (לקמן ע' 000. ספר השיחות תר"פ-תרפ"ז ע' 238), שבקיץ תרנ"א כבר הי' בקי בשני הסדרים זרעים ומועד. ברשימת רבינו (לקמן ע' 000): „פאר דער צייט ואָס איך לערן באַ ר"ש* מלמד בין איך קלאָר גיואָרין מעהרער וי צויי סדרים משניות“. וראה מכתב שבהערה 6. בספר השיחות תרצ"א ע' 145: „כשהייתי בן ח' שנה הייתי בקי בסדרי זרעים ומועד“.

14) כאם הכוונה לסיום של תענית בכורים, ואם עשה את הסיום כדי להוציא את עצמו ולא מצד חינוך – יש להעיר:

רשימה

ט

ביום השלישי דחול המועד בחן אותי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בחזרת המשניות וחזרתי סדר זרעים בשעה וחמשה עשר מינוט וסדר מועד בשעה ועשרים וחמשה מינוט¹⁷ בלי שגיאות כלל, והוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק נהנה, ואמר: אתה יודע בטוב. ואני רוחי טובה עלי מאד. בערב ההוא ספרתי להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק כי הבוחן הרמ"ב הוא בעל אגדה, וראיתי¹⁸ את חוברת הסיפורים אשר ליקט מכמה ספרים על אודות נערים שקדנים ועצלנים. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק דפדף בהחזרת פה ושם, ויאמר כי ליקוט טוב הוא. ואז הרהבתי עוז לאמר, כי באם אפשר הדבר הייתי מבקש כי הבוחן רמ"ב ילמדני לכתוב. הלא – אמר לי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק – כבר אתה יודע לכתוב ומה צריכים ללמדך עוד. אני – עניתי בשפה רפה – הנני יודע רק לכתוב תמונות אותיות אבל השפה חסרה לי. איני יודע לכתוב אף גם פתגם אחד. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק אומר: תלמוד הרבה גמרא ותלמוד את המדרש ועוד, ותלמד לכתוב. אני לא הרהבתי לאמר להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק אף הגה, אך לבי לחצני במאד ודמעות זלגו מעיני, ואבכה חרישית. מה אתה בוכה? – שאל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק. אני: הנני משתוקק לידע לכתוב. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק: עתה עליך לשקוד בלימוד, ואני מבטיחך אשר לכשתגדל תוכל לכתוב בטוב. ביום הראשון בעשרים וחמשה לחודש ניסן בשנת חמשת אלפים שש מאות חמשים ואחד ליצירה, אחר סעודת היום בשעה שלישית וחצי, קורא אותי כ"ק אאמו"ר הרה"ק לחדרו ומודיע לי את סדר היום אשר קבע עבורי על משך הקיץ, לקום בשעה שביעית בבוקר (הערה: כאן בא סדר לימוד מפורט לפי שעות היום. לא ניתן להעתיק). בשעה שביעית וחצי לפנות ערב חזרת המשניות ובשעה תשיעית – חצי שעה כתיבה, וביום השלישי בעשרים ושבעה לחודש ניסן הותחל בשעה טובה ומוצלחת הסדר החדש. רגעים אחדים קודם לשעה שביעית וחצי לפנות ערב מורי ר"נ נותן לי רשות לעזוב את החדר ובבואי לביתנו כבר יושב הבוחן רמ"ב ומחכה עלי ואני הנני ממלא את תפקידי בלימוד וחזרת המשניות באמונה. מפסח עד עצרת הספקתי לכתוב בשני חוברות סיפורים שונים, אמנם מחסור גדול הוא אשר המלמד רמ"ב מספר לי בלשון הקודש ואני הנני כותב ובאופן כזה הלא לא אתלמד לכתוב בעצמי, ואחרי העצרת שינה אופן לימודי, הוא מספר לי בשפה המדוברת ואני כותב בלשון הקודש.

18) אוצ"ל: והראיתי.

17) ראה גם רשימת המאסר שבהערה 12. רשימת הבר מצוה (לקמן ע' 000. ספר השיחות תרפ"ח-תרצ"א ע' 278).

רשימה

י

רוב הספרים של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק עומדים בחדר הסמוך אל חדרי – כי בחדרו של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק עומדים שלשה ארונות עם כתבי יד קודש של הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע – ובשעה הניתנת לי למנוחה אחר סעודת הצהריים ובימי השבת קודש הנני שוקד לקרא ההקדמות של הספרים אשר הרכה מהם כתובות בלשון צח ויש בהם כמה סיפורי מאורעות, אשר לבד תועלת הידיעה מביאים לי תועלת רבה להתלמד לכתוב.

מלימודי עם הבוחן רמ"ב ומשקידת קריאת ההקדמות של ספרים הנה במשך חדשי הקיץ רכשתי לי ידיעה בכתיבה.

ד' י"ב תשרי תרנ"ב.

הנני קורא מהרשום בהחוברת אשר הנני כותב¹⁹, אם כי בכמה מקומות יש שגיאות לשון ונמחקים כמה תיבות ולפעמים גם שורה שלמה, והתיקון נכתב בין השיטין, ומקלקל את הידור הכתיבה, אבל בכל זאת הנני מקבל נחת רוח גדול מכל הכתוב, כי כבר רשמתי כמה דברים בהנהגותיו של כ"ק אאמו"ר הרה"ק מימי הסליחות, ערב ראש השנה, נסיעתו לאהלי כ"ק אאמו"ר, תפלת מנחה ערב ראש השנה ותפלות ערבית דראש השנה, ימי ראש השנה, עשרת ימי תשובה, שבת שובה, ערב יום הכיפורים, יום הכיפורים, מוצאי יום הכיפורים, הסיפורים והשיחות בעת הסעודות.

ותקוה טובה נשקפה לי בימים טובים הבאים עלינו לחיים טובים ולשלום, לששון ולשמחה.

מוצאי שבת קודש בראשית, תרנ"ב.

כ"ק אאמו"ר הרה"ק אוכל סעודת שבת קודש בבית דירתה של כבוד אמו א"ז הרבנית הצדקנית מרת רבקה, והחסידים ר' אבא' – מצאשניק – ור' חנוך הענדיל'ה הם קרואים תמידים לסעודת שבת קודש, ובכל סעודה מספרים סיפורים שונים, ואלה הם סיפורים שבת זה... (לא ניתן להעתיק).

עתה נודעתי כי על שבת קודש פרשת נח יבואו שני אורחים נכבדים, החסידים ר' מאיר מרדכי – מבאריסאוו – ור' שמואל הלוי גורעוויטש' – ממאזינקי²⁰ – והם בעלי שמועה.

ד) ראה שיחת ב' ניסן תש"ח (קונטרס נו) [ספר השיחות תש"ח ע' 190].

ה) ראה התמים ח"א ע' עט. ס' השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 24. שיחת יב תמוז תש"ז ע' 12 [ספר השיחות תש"ז ע' 137 ואילך]. ובכ"מ.

ו) אודותו ראה התמים ח"ז ע' קב.

ז) אודותו ראה שיחת ל"ג בעומר ה'תש"ח ע' 12 [יומן כ' אייר תרנ"ו (לקמן ע' 000. ספר השיחות תש"ו-ה'שי"ת ע' 409 ואילך. וש"נ].

תרנ"ב הי' ר' שמואל בא לליובאוויטש פעם בב' או בג' שבועות ונתן לרבינו את רשימותיו להעתיקם.

19) ראה גם ספר השיחות ה'שי"ת ס"ע 392.

20) ראה אגרות קודש ח"ג (ע' שפ. שם ע' שצג) שבחורף

רשימה

יא

ג' מרחשון, תרנ"ב.

היום בא החסיד ר' מאיר מרדכי טשערנין מבאריסאָוו וּבא לחדר להתראות עם מורי, מורי שמח עליו במאד וישב כשתי שעות, ובהמשך דיברו סיפר שלשה סיפורים. (לא ניתן להעתיק).

ו' ה' מרחשון, תרנ"ב

בהשכמה בא החסיד ר' שמואל הלוי גורעוויטש ממאָזינקע, ובבואי לבית הכנסת להתפלל שחרית ראיתו ושמחתי עליו שמחה גדולה, אחר תפלתו נתתי לו שלום, וענה שלום, אבל לא יכולתי להתעכב אף שעה קלה כי עלי לחזור המשניות לפני הבוחן רמ"ב, אבל עם זה רוחי טובה עלי במאד, כי לבי אומר לי אשר בשבת קודש זה יאריכו בהסעודות בסיפורי מעשיות יותר מהרגיל.

א' כ"ב כסלו, תרנ"ב.

מורי הר"נ התקרר ושובב במטה. עוד טרם בקר אותו הרופא, רק עשו לו סגולות ביתיות. כשעה הייתי אצלו. ה' ישלח דברו וירפאהו.

מורי יעצני זה כבר, כי ארשום את זכרונותי מימי ילדותי²², ועדיין לא הי' לי זמן פנוי על זה. מהיום הנה זולת חזרת המשניות ולימוד פרק חדש במסכת סנהדרין – פרק ג' – שהנני עומד בו היום – וחזרת הגמרא – בבא בתרא – שהננו לומדים – כשתי שעות, ולימוד נ"ך כשעה, הנני חפשי מהלימוד, ואשתמש בזמן הפנוי לרשום זכרונות ימי ילדותי. וזה פרשת הדבר:

בימים הראשונים בחדש אלול, תרמ"ו²³, ואני לומד בחדרו של ר' יקותיאל"ח מלמד דרדקי, שמעתי מחברי אומרים לי, כי בעוד איזה ימים אסע עם כבוד אבי למרחקים, לעיר היושבת על חוף הים ויאָלטא שמה, והיא במדינת קרים, אשר שם חם גם בחורף.

(ח אודותו ראה ספר השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 29, 161, 171.

שמה כל החורף עד אחר הפסח, כאיזה שבועות בין פסח לעצרת התעכבנו בחארקוב, ועל חגה"ש באנו חזרה לליובאוויטש". ברשימת המאסר (לקמן ע' 000) כותב שבחזרה מיאלטא היו בחרקוב ל"ג בעומר תרמ"ו". ביומן יט מ"ח תרפ"א (לקמן ע' 000): אלול תרמ"ו והיו שם "כל החורף תרמ"ז". בשיחת חג הפסח שבהערה ט: נסעו חורף תרמ"ו. ובספר השיחות ה'שי"ת ע' 369: "תרמ"ו בערך". בתורת מנחם רשימת היומן (תרצ"ג) ע' רעה: "חורף [תרמ"ה] נסעו ליאלטע, וגם אותי לקחו".

בהערות המו"ל לאגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' ז כותב שבאוסף המכתבים ישנן שתי אגרות של הרז"א מתחילת חורף תרמ"ו [1] יום א' כ"ה תשרי תר"ם קרנינו ליובאוויטש. 2) במוצאי מנוחה כ"ג מ"ח תר"ם לפ"ק

21) התאריך מתאים לשנת תרנ"ג. בשנת תרנ"ב חל כב כסלו ביום ד'.

22) ראה יומן ד' תשרי תרנ"ב (לעיל ע' 000).

23) בתאריך הנסיעה ליאלטא הובאו כמה נוסחאות (ראה הוספות ל"חונך לנער" קה"ת, תשי"ט – ע' 57), השינויים הם הן בנוגע לשנת הנסיעה (תרמ"ה או תרמ"ו) והן בנוגע לזמן בשנה שבו נסעו (חודש אלול או בזמן החורף):

ברשימה שלפנינו: שנסעו אלול תרמ"ו וחזרו לפני חג השבועות תרמ"ז. בשיחת כ' כסלו תרצ"ד ס"ז: שנסעו מחצי אלול תרמ"ו עד לאחר חג הפסח תרמ"ז ומשם נסעו לחרקוב למשך ג' שבועות. וברשימת רבינו "יגלה אור" (לקמן ע' 000): "בחדש מ"ח תרמ"ו היתה הנסיעה ליאלטע ושהינו

אני אהבתי מאד את מלמדי ר' יקותיאל, כי בכל יום ויום תמידין כסדרן, כאשר כלינו ללמוד, הי' מקבץ אותנו כולנו – כחמשה עשר ילדים היינו – סביבו ויספר לנו איזה סיפור נאה, מה שהי' מלבב אותנו במאד²⁴. וכולנו כאחד, גם הלא טובים שבקרננו, היינו אוהבים אותו בעד סיפוריו, ומכיון ששמעתי אשר בעוד איזה ימים או שבוע אסע עם כבוד הורי מפה, ולא אשמע עוד את הסיפורים היפים, התעצבתי מאד ובבואי לביתנו בכיתי בכי רב.

עבר יום ויומים, ואראה כי תנועה רבה בבית, ואתבונן על המראה, כי כבוד אמי חובשת את בגדי בתיבה גדולה, הרימותי קולי בככי כי אינני חפץ לעזוב את מלמדי והחברים אשר לי: מי ילמדני לקרא בחומש? מי יספר לנו מעשיות יפות? ואת מי אוכל להשתעשע במשחק ילדים כמו חברי אלה אשר יש לי היום?, ואבכה מאין הפוגות.

את קול בכיתי שמע כ"ק אאמו"ר הרה"ק בחדרו, ויבא אל חדרי – מקום שם אמי מבקרת את בגדי, איזה מהם לקחת במסע ואיזה מהם להניח בבית – וישאל על מה אני בוכה. ותספר אמי את כל אשר הגדתי, ואני הרימותי קולי בכייתי. ויאמר לי כ"ק אאמו"ר הרה"ק: אל תבכה. האברך ר' שניאורט הנוסע עמנו²⁵ הוא ילמד עמך והוא יספר לך מעשיות יפות. והי' אם תלמד בטוב, ותתנהג בהנהגה טובה, הנה מזמן לזמן גם אני אספר לך סיפורים שונים. דברי כ"ק אאמו"ר הרה"ק פעלו עלי כראוי, וברגע נדמתי. ואקנח את לחיי הרטובות מדמע, ואיטיב את פני ואשחק מטוב לב. ואקרב אל כ"ק אאמו"ר הרה"ק ואחזתיו ביד קדשו הימנית, ואנשק מטוב לב, ואשא עיני אליו בנעימת תודה לכבית באין אומר ודברים, ורק לבי יהגה: נחמתני אבי יקירי, נחמתני ואתנחם.

(ט) אודותו ראה שיחת חה"פ תרצ"ד אות [יד] ואילך.

מיט ואס פאר א הייליקין גימט ער פלעגט דערציילן.
עיי"ש בארוכה.

(25) בשיחת חג הפסח הנ"ל שהר"ר שניאור זלמן סלונים כא לליובאוויטש בשנת תרמ"ה ולפסח תרמ"ו נסע חזרה לארץ ישראל. ב"יגלה אור" שבהערה 23, שבא לליובאוויטש בקיץ תרמ"ה וחזר לאה"ק, ימים אחדים טרם עזבינו את יאלטע [לאחר חג הפסח תרמ"ו]. במכתב יום ד', אסרו חג של פסח [תרמ"ו] כותב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב (אגרות קודש ח"א ע' ז): "ש"ב הרב (ר' שניאור זלמן) שי' נוסע מחר אי"ה לאדעס צלחה, ומשם יסע בשלום לאה"ק". ובימון יו"ד כסלו תרס"ו (לקמן ע' 000, "התמים" חוב' ב ע' עט [פז, א]) שהי' בליובאוויטש בשנת תרמ"ו. ובספר השיחות תרח"ץ ע' 260 שהי' בליובאוויטש על חג הפסח תרמ"ו. בספר המאמרים תרמ"ו-תר"ן ע' תכה נדפס מאמר וכל העם רואים שהי' מונח בין מאמרי שנת תרמ"ז, ובראשו נרשם בגוכתי"ק רבינו: "הנחת הרב שניאור שי' סלאנים". וראה ספר השיחות ה"ש"ת ע' 370. לעיל הערה 23.

שבהם כותב שהר"ר שניאור זלמן סלונים נוסע, "על ימי החורף עם אחי הרש"ב שי' ליאלטע".

בספר המאמרים תרמ"ו (ע' א ואילך) נדפסו ביאורים לאמרי בינה שנכתבו ב"יאלטע" [תרמ"ו], ובהערת כ"ק אדמו"ר ברשימת מאמרי ודרושי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (ע' נח): "וא"כ הי' כ"ק אדמו"ר נ"ע ביאלטע בחורף תרמ"ו ולא תרמ"ו. ועפ"ז צריך לתקן בחנוך לנער ע' 9: אלול תרמ"ה נוסע ליאלטע. ובספר השיחות קיץ ה"ש"ת ע' 28 ואילך". וראה לקמן הערה 25.

(24) ראה ספר השיחות תש"ו ע' 41. וש"נ. רשימת רבינו (לקמן ע' 000): "או ר' יקותיאל פלעגט אנהייבן דערציילן א מעשה פלעגין מיר זעך אלע ארום קלייבן ארום אים וי די קלייניקע שבסעלעך שלינגען די וערטער, אלע שפילערייען פלעגין בטל וערין, אלע ברוגז'סן און מחלוקת'ן ואס פלעגין זיין צווישין אונז קינדער פלעגט גוט וערין, אלע אין איינעם פלעגין מיר זעך צו טוליען צום רבי'ן הערין די מעשה, און קוקין אים אין די אויגין

רשימה

יג

באחד הימים – באיזה יום בשבוע לא אזכור – הנה כ"ק אאמו"ר הרה"ק וכבוד דודי הרז"א²⁶ והרמ"מ²⁷ והאברך ר' שניאור עלו למרכבה הרתומה לשני סוסים, וגם אותי הושיבו ביניהם, ולקול ברכתה של כבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה, ולקול ברכתם של כל אנשי הבית וברכתם של כל האנשים העומדים בחצר וחברי העומדים על ספות השלשה חלונות – הנשקפים אל החצר – של הזאל הקטן זתה המרכבה.

במרכבה שני קטנה הרתומה לסוס אחד נוסעת כבוד אמי מורתי וכבוד דודתי מרת חי' מושקא והמשרתת הנוסעת אתנו.

כבוד הורי והאברך ר"ש ואני והמשרתת נוסעים ליאלטא, וכבוד דודי ודודתי נוסעים עד רודניא לשלחנו.

זה לי פעם השני' שהנני בתחנת רודניא. בפעם הראשונה הייתי זה כשני חדשים מקודם, כאשר נסע כ"ק אאמו"ר הרה"ק ללוות החסיד ר' שמואל דובער' מבאריסאָוו בנסעו לוויטעבסק, ויקח גם אותי עמו.

כאשר באנו לרודניא, והמסע עוד טרם בא, כי באנו יותר מחצי שעה לפני מועד הקבוע לביאת המסע, וכעבור איזה זמן ראיתי והנה הרב ר' דוד²⁸, ר' שלמה חיים שו"ב²⁹, ר' קאָפּל בן הרב³⁰ ור' מנחם לייב יוצאים מן העגלה של ר' יעקב לייב בעל העגלה³¹, ואשמח עליהם כי כבר היו לי געגועים אל עיר מולדתי.

טרם בא המסע הביאו לדודי בעיר רודניא מכתב כתוב בשפת המדינה – טעלעגראַם – וכפי שהסבירה לי דודתי, הנה מכתב כזה נשלח מעיר לעיר גם ממדינה למדינה, על ידי חוטי ברזל, אשר באותה רגע אשר בעיר שמשם שולחים המכתב דופקים ביתד ברזל במכונה העשו' לכך, הנה באותה הרגע עצמה נדפקת ביתד ברזל אשר באותה המכונה העומדת בעיר שבה מקבלים המכתב. הדפיקות מדפיקים על שרוך ניר נקודות וקוים צרים וארוכים. הנקודות והקוים הם סימני אותיות, ואיש אשר מלומד לקרא את האותיות מעתיק את הכתוב בהאותיות של נקודות וקוים בשפת המדינה, ושולח את המכתב למי שאליו נכתב.

(י) ראה אודותו התמים ח"ה ע' ח' ואילך. ס' השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 90, 137 ואילך.

שם. תורת מנחם רשימת היומן (תרצ"ה) ע' רפו. ספר השיחות תש"ז ע' 101. וש"נ.

30) ר' יעקב קאפיל זעליקסאן, בן הרב ר' אברהם [חותנו של ר' דוד יעקבסאן] – הנקרא דער מ"ץ – שהי' רב בליובאוויטש בימי הצ"צ (הערת כ"ק אדמו"ר בקונטרס עץ החיים ע' 52). ראה אודותו יומן יט מ"ח תרפ"א (לקמן ע' 000). ספר השיחות תש"ז שם. וש"נ.

31) ר' יעקב לייב בעל העגלה בזמנו של אדמו"ר האמצעי – נזכר ביומן כד סיון תרנ"ו סמ"ד וסמ"ו (לקמן ע' 000). ובזמנו של אדמו"ר הצ"צ – נזכר בתורת מנחם רשימת היומן (תרצ"ג) ע' רפו.

26) הר' שניאור זלמן אהרן. ראה אודותו ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת תש"ז. תשנ"ז) ע' 22. ספר השיחות תש"ז ע' 5. וש"נ. רשימת הבר מצוה (לקמן ע' 000).

27) הר' מנחם מענדל. ראה אודותו ספר התולדות שם. ספר השיחות תר"ץ ע' 96. וש"נ.

28) הר"ר דוד יעקבסאן. מו"צ בליובאוויטש. ראה רשימת המאסר (לקמן ע' 000. ספר השיחות תרפ"ד-תרפ"ז ע' 253). וש"נ.

29) ר' שלמה חיים קיטאין שו"ב דליובאוויטש. נזכר ביומן כב כסלו תרנ"ב (לקמן ע' 000). כ' אייר תרנ"ו (לקמן ע' 000). כ"ג אייר תרנ"ו (לקמן ע' 000). רשימת המאסר

המון שאלות שאלתי, אך גם דודתי לא ידעה איך לפותרם. ובעוד אני תמה על המכתב שקבל דודי הרז"א בא המסע, והתחילה תנועה גדולה בבית הנתיבות, ויראתי אשר לא ישכחוני. דודי הרז"א נוסע עמנו, כי בהמכתב שהביאו לו ברודניא כתבו לו כי יבא אל העיר סמאלענסק, וגם אנחנו במסענו עוברים את העיר סמאלענסק. (לא ניתן להעתיק).

... זה כשני ימים שהננו נוסעים במרכבה רתומה לארבע סוסים. מסילת הדרך עוברת הרים ובקעות. ומה נהדרת היא: מעבר מזה הרים גבוהים מאד, ובמקומות רבים נראים אבנים גדולים, וישנם כמו מערות בתוך ההרים ומעבר הזה הים, ואנחנו נוסעים על שפת הים. עוד עלינו לנסוע כעשרה פרסאות עד אשר נבוא למחוז חפצנו, היא העיר יאלטא, ואנחנו שובתים שלשה שעות באמצע הדרך, כי הסוסים עייפים ואינם יכולים למשוך את המרכבה. כ"ק אאמו"ר הרה"ק מראה לנו³² בגובה ההר סלע גדול, ובו חצוב כמו חדר, ואבנים בולטים מקרקעיתו כמו כסאות, ובנסעו כאן כשלש שנים מלפנים הנה בחדר הסלע הזה התפלל תפלת שחרית.

כ"ק אאמו"ר הרה"ק מראה את הדרך לעלות ההרה אל מקום החדר אשר בסלע. ונבוא שמה, והנה הוא חדר גדול רחב ידים, גבוה כשתי קומות אדם בינוני, ובקירות החדר כתובים וחצובים רשימות בשפות שונות.

באחד המקומות הראה לנו כ"ק אאמו"ר הרה"ק – כתוב לאמר: התפללתי תפלת שחרית, למדתי משניות פרק כ"ג (כלים) ה' שופטים, ד' אלול, תרמ"ג ש. ד. ש.³³. (לא ניתן להעתיק).

... הנני לומד בטוב והנהגתי ישרה בעיני כ"ק אאמו"ר הרה"ק, כי לוקח הוא אותי לטייל אתו עמו בהרים ועל שפת הים, ומקיים הבטחתו לספר לי סיפורים מצדיקים, גאונים, חסידים ובעלי מדות טובות ואנשים פשוטים העובדים את השי"ת בתום לבב שלא על מנת לקבל פרס. ג', ה' טבת, תרנ"ב.

היום הוא יאָרצייט³⁴ של כבוד אמי זקנתי הרבנית מרת חי' מושקא י"א זקוקלה"ה נבג"מ זי"ע³⁵, וכ"ק אאמו"ר הרה"ק אומר קדיש יי.

(יא בתו של כ"ק אדמו"ר האמצעי. זוגתו של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק. (ב) הנהגות כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ביאצ"ט של זקניו וכו' – ראה ברשימה אשר בקונטרס ב' ניסן צ"ח (קונטרס לו [ספר המאמרים קונטרסים ח"ב תג, ב ואילך. אגרות קודש ח"ד ע' רלו ואילך. לקמן ע' 000 ואילך])³⁶.

אדמו"ר מהר"ש (הנ"ל) ע' 11. ספר השיחות תש"ו ע' 14 הערה 10. וש"נ.

(35) ראה אודותה ספר השיחות תש"ו שם. וש"נ.

(36) ביומן שבהערה 34: שביום היארצייט של כבוד אמו זקנתו הרבנית מרת חי' מושקא – „הוד כ"ק אאמו"ר

(32) ראה רשימת המאסר (לקמן ע' 000. ספר השיחות תר"פ-תרפ"ז ע' 210).

(33) = ר"ת שמו הק'.

(34) במ"א איתא שנסתלקה אור ליום הששי, ח' טבת (יומן יג תשרי תרס"ו (לקמן ע' 000). ספר התולדות

רשימה

טו

המשך הרשימה אודות יאלטא:

כאשר באנו על חג השבועות³⁷ תרמ"ז לביתנו לליובאוויטש, הנה כ"ק אאמו"ר הרה"ק הכניסני לחדרו של ר' שמשון י"ג מלמד³⁸. ותיכף אחר החג התחלתי ללמוד אצלו עם עוד שבעה ילדים בגילי.

המלמד ר' שמשון הוא קפדן ורתחן ביותר, ועל כל שגיאה בלימוד היותר קל הנהו מענש קשה, וגם על חטא שלא חטאתי הנני מוכה כי הנני יושב ראשונה לימינו, ובי ובחברי זעליג בן עזריאל היושב משמאלו מכלה הוא חצי כעסו על כל תלמידי החדר.

כ"ק אאמו"ר הרה"ק בוחן אותי מזמן לזמן אם זוכר הנני אותם הסיפורים אשר סיפר לי ביאלטא, ועל פי רוב הנני זוכרם בדיוק. והדברים אשר שכחתי כ"ק אאמו"ר הרה"ק מזכירני ומצוה עלי לחזור עליהם כמה פעמים למען אזכור אותם.

בכל עת פנוי בימי החול, והעיקר בימי השבת הנני רץ אל מלמדי ר' יקותיאל המלמד דרדקי, אשר בסיבת סיפוריו הנאים נשארתי קשור אליו באהבה רבה, ואחקור אצל התלמידים איזה סיפורים ספר להם מורם בעת לא הייתי. ואתפאר לפניהם כי גם אני שמעתי הרבה סיפורים מכ"ק אאמו"ר הרה"ק, והנני זוכרם בדיוק. ועל פי בקשתם של התלמידים סיפרתי להם סיפורים אחדים.

התלמידים סיפרו למלמדי ר' יקותיאל על אודות הסיפורים אשר ספרתי להם, ובבואי באחד מימי השבת למלמדי ר' יקותיאל והוא יושב ביארמילקע בלא בגד העליון, שותה חמין מההליאק³⁹ אחר שינת הצהרים, ויצו עלי לספר לפניו את הסיפורים אשר שמעתי מכ"ק אאמו"ר הרה"ק.

* * *

עברו הימים הנוראים והימים טובים דשנת תרמ"ח, וכבוד הורי נסעו לחוץ למדינה⁴⁰. ואני נשארתי לגור בבית דירתה של כבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה.

(ג) אודותו ראה ס' השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 29, 161. רשימה בקונטרס פח [ספר המאמרים תשי"א] ע' 168 [ספר השיחות ה'ש"ת ע' 394].

39) (גליאק) קנקן של משקין.
40) ב"חנוך לנער" ע' 11: "שלהי קיץ תרמ"ז נוסע לחו"ל למקומות הרפואה .. נשאר שם עד תרמ"ט ורק מזמן לזמן בא לליובאוויטש". ברשימת המאסר (לקמן ע' 000): "משנת תרמ"ז עד תרמ"ט לא ראיתי את הורי, כי נסעו לחו"ל למעיינות שונים". ברשימה שבעה ערה 38: "אין משך פון די דריי יאָהר ואס איך לערין בא ר' שמשון מלמד שטייג איך ב"ה אין לערנען .. די דריי יאָהר זיינען די ערגסטע צייט אין מאַיינע קינדער יאהרן (דער טאטע איז כמעט די גאנצע צייט מיט קורצע הפסקות אין אויסלאַנד אין פערשידענע קור ערטער, צוליב זיין שואַכין

הרה"ק אומר קדיש שאחר עלינו בכל השלשה תפלות לימוד משניות – יחידות – אותיות שמה חי' מושקא לעילוי נשמתה".

37) ראה לעיל הערה 23.

38) ראה גם רשימת רבינו (לקמן ע' 000) "גאָך אַ געויערע הפסקה פון בערך אַ יאהר צייט וָאָס איך בין גיוען – ל"ע – ניט גיוונט און מי האט מיך גינומען אין יאלטע, קום איך אָהן צו דעם צווייטן מלמד ר' שמשון ואו איך הייב אָן לערנען גמרא". וכ"ה בשיחת כ' כסלו תרצ"ד ס"ז. אבל בספר השיחות ה'ש"ת ע' 394 ואילך, שהתחיל ללמוד אצל ר' שמשון קודם נסיעתו ליאלטא.

אצל כבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית דר איש אחד ושמו ר' יוסף מרדכי⁷⁰, והוא איש בא בשנים.

כעשרים שנה שמש ר' יוסף מרדכי בבית כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צמח צדק, ואחרי כן הנה זה עשרים שנה וששה שנים משמש בבית כבוד אמי זקנתי הרבנית מרת רבקה, וכאשר נסעו הורי הנני ישן בחדר אחד עם ר' יוסף מרדכי.

ר' יוסף מרדכי מספר לי את כל אשר ראה ושמע בבית כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צמח צדק ואת כל אשר ראה ושמע בבית כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע, ואני מספר לר' יוסף מרדכי מאותם הסיפורים אשר שמעתי מכ"ק אאמו"ר הרה"ק ביאָלטא.

* * *

הסיפור הראשון:

מעשה בילד אחד בעל כשרון שהתרגל לגזם, ולאט לאט נעשה שקרן גדול, והתרחקו אביו ואמו ואחיו מאתו, כי איש לא חפץ לדבר עמו. הילד נעשה נער, ויראה כי איש אינו מדבר עמו, גם הבין כי בושה גדולה להיות שקרן וחפץ לעשות תשובה ולא יכול.

עברו כמה שנים והנער למד תורה הרבה, אבל ממחלת השקר לא יכול להתרפאות ובכל דיבור שלו גם בדברי תורה הי' איזה דבר הגזמה או שקר. וגם כי הבינו ואמרו לו כי זה שקר לא התרעם על זה, וכמה פעמים חפץ לעזוב דרכו ולא יכול.

ויהי היום, ושמע כי בעיר פלוני ישנו תלמיד חכם וצדיק גדול. וילך אליו לבקש רפואה ותשובה במה יתרפא מחולי השקר.

התלמיד חכם הצדיק בחן את הנער בדברי תורה, וימצא כי הוא יודע הרבה גמרא ובקי גדול בכמה הלכות. ויאמר הצדיק להבחור החולה בחולי השקרנות: היודע אתה כי כתיב⁴¹ מדבר שקר תרחק, וכתיב⁴² ודובר שקרים לא יכון לנגד עיני?

ויאמר הבחור: ידעתי גודל חטאו של השקרן, וגם ידעתי כי שקרנים הם אחת מארבע כתות שאמרו רז"ל⁴³ שאינם מקבלים פני השכינה, אבל אינני יכול לעזור את עצמי, מן השמים אינם נותנים לי לעשות תשובה.

ויאמר הצדיק: אין לך דבר העומד בפני הרצון⁴⁴. אם תרצה באמת לעשות תשובה יקבלו תשובתך.

ויען הבחור כי הוא חפץ באמת לעשות תשובה.

(יד) ראה אודותו בס' התולדות מהר"ש ע' 67, 70.

(43) סוטה מב, א. סנהדרין קג, א.
(44) הובא בכ"מ. ולע"ע לא ידעתי מקומו (הערת כ"ק אדמו"ר בספר המאמרים תש"ג ע' 12). ובאגרות קודש חכ"ב ע' רצג מצייין כ"ק אדמו"ר לזח"ב קסב, ריש ע"ב (ושם: „כל מלין דעלמא לא תליין אלא ברעותא").

גיוונד מוז די מאמע זיין מיט אים, און איך לייד זייער).
וראה אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' יא. ע' נה ואילך. ח"ג ע' טו. ספר השיחות תרצ"א ע' 145.
(41) משפטים כג, ז.
(42) תהלים קא, ז (ושם: דובר).

רשימה

יז

ויאמר הצדיק: אם תקבל לעשות מה שאומר לך. ויען הבחור, כי הוא מקבל עליו בלבב שלם כל אשר יאמר לו לעשות, וכן למנוע עצמו מכל דבר אשר יצוונו לא לעשות. ויאמר הצדיק אל הבחור: קבל על עצמך אשר מלבד בדברי תורה לא תדבר במשך חמש שנים רצופות, ובאם לא תשמור את הציווי ותעבור עליו אפילו פעם אחת תקבל על עצמך העונש כי תתאלם במשך חמש שנים ויען הבחור, כי מקבל הוא עליו את הציווי, והעונש באם יעבור על הציווי. ויאמר הצדיק אל הבחור סדר הלימוד ובהנהגה של יראת שמים. ויצו עליו להיות זהיר להעמיד כלי וכד מים אצל מטתו לפני השינה. ולהיות זהיר באמירת מודה אני תיכף כשיעור משנתו.

הבחור הלך לדרכו. עברו כחמשה חדשים והוא שומר את הציווי בחזקה. היצר הרע מסית את הבחור להחטיאו, אבל הבחור עומד חזק בנסיונו. אמנם פעם אירע אשר הבחור בהקיצו משנתו שכב במטתו ונדמה לו כי איש מדבר אליו, וישכח על הציווי שציווהו הצדיק, ויקרא: מי הוא ההולך בחדר? וכרגע נאלם. חמשה שנים ה' הבחור אלם. וככלות החמשה שנים מיום אל יום, פתאום נתרפא, ויתחיל לדבר ככל אדם. ויתרפא מחליו, חולי השקר, ויהי אחד מגאוני וצדיקי הדור.

א', עשרה בטבת, תרנ"ב.

(הערה: ביום זה נכתבו כמה ענינים אבל לא ניתן להעתיק).

אחרי חזרת המשניות סדר נשים ומועד, כפי אשר ציווני כ"ק אאמו"ר הרה"ק, הנה חופשה ניתן לי כל הלילה עד חצי העשירית, והי' לי זמן לרשום ככל המסופר לעיל.

ב' י"ד טבת⁴⁵, תרנ"ב.

היום הוא יום ראשון שהוטב למורי בחליו. הרופא אמר, כי הלילה העבר הי' הקריזיס, ומהיום והלאה יוטב לו, אבל עוד שני שבועות או שלשה לא יוכל ללמוד עם תלמידיו, וכ"ק אאמו"ר הרה"ק אינו חפץ ליקח מלמד אחר מפני חלישות דעתו של מורי. ה' ישלח דברו וירפאהו.

ד' ט"ז שבט⁴⁶, תרנ"ג.

סיפור שביעי מהסיפורים אשר סיפר לי כ"ק אאמו"ר הרה"ק ביאלטא: הבעש"ט הקדוש הי' מחנכ מאד את האנשים הפשוטים⁴⁷, יראי אלקים בתום לבב, ואת הבעלי מעשה בתמימות.

שתח"י: ד' ט"ו שבט תרנ"ג.

47) ראה ספר השיחות קייץ ה'ש"ת ע' 133. תש"ב ע' 46

ואילך. תש"ז ע' 136. ובכ"מ.

45) התאריך מתאים לשנת תרנ"ג (וכ"ה באחת

ההעתקות שתח"י). בשנת תרנ"ב חל יד טבת ביום ה'.

46) בשנת תרנ"ג חל טז שבט ביום ה'. באחת ההעתקות

איש אחד, ור' משה שלמה שמו, הי' איש פשוט. שנותיו כעשרים ושמונה. סוחר בכפרים. והוא אחד מהמקושרים אל הבעש"ט הקדוש, סר למשמעתו ועושה דברו בשמחה גדולה. ר' משה שלמה התפרנס בהרחבה, והי' עושה צדקה ביד רחבה, והי' נותן להבעש"ט הקדוש סכומים גדולים בשביל פרנסת הצדיקים הנסתרים, שהי' הבעש"ט הקדוש מפרנס, ובשביל פדיון שבויים, שהי' הבעש"ט הקדוש עוסק בזה לפדות את היהודים יושבי הכפרים, או בפרשת דרכים – קרעטשמע – שהיו חייבים לאדוני אחוזות והכפרים סכומי כסף בעד החכירה.

הבעש"ט הקדוש ברח את רמ"ש, ויפרץ האיש ויגדל ויתעשר עושר רב מאד. וכל אשר גדל בעשרו גדל גם טוב לבבו, ויעש צדקה וחסד, והרבה לתת סכומים יותר גדולים להבעש"ט הקדוש בשביל עניני צדקה האמורים לעיל.

עברו כחמש עשרה שנה אחרי חתונתו של רמ"ש, וילדים אין להם. ובכל פעם ופעם אשר רמ"ש מבקש מהבעש"ט הקדוש אשר יעורר רחמי שמים עליו ועל אשתו כי יפקדם השי"ת בבנים טובים, הבעש"ט מברכו בעושר והצלחה, ואינו עונה לו על בקשתו להתברך בבנים. חביב הי' רמ"ש אצל כל החבריא קדישא תלמידי הבעש"ט הקדוש, כי הי' ירא אלקים באמת, נושא ונותן באמונה, והרבה משפחות מבני ישראל מתפרנסים בעסקיו בריוח, והוא בעל מדות טובות ומקבל את כל אדם בסבר פנים יפות. גם אשתו היא יראת אלקים, בעלת צדקה, מכנסת אורחים ובעלת לב טוב. וירחמו החבריא קדישא עליהם ויעוררו גם המה רחמים בעד רמ"ש ואשתו לפני מורם הבעש"ט הקדוש כי יעורר רחמי שמים עבורם אשר יפקדו בפקידת בנים טובים.

כה עברו עוד עשר שנים, ורמ"ש ואשתו עוד טרם נפקדו. ועל כל בקשותיו ותחנוניו ובקשת החבריא קדישא מאת הבעש"ט הקדוש כי יברכם בזרעא חייא וקיימא, אין הבעש"ט הקדוש עונה להם מאומה. ויפלו פניהם של רמ"ש ואשתו – רבקה שמה – ויהיו עצובי רוח במאד. ויהי באחד הימים בימי הקיץ, ויקרא הבעש"ט הקדוש את רמ"ש ואשתו ויאמר להם: למה אתם עצובים ופניכם זועפים? הלא השי"ת ברח אתכם בעושר רב ובלבבות טובות, ואתם עושים צדקה ביד רחבה ובעין יפה.

אבל, אומרים רמ"ש ורבקה אשתו שניהם כאחד, אבל בנים אין לנו. ויבכו מקירות לבם בבכי רב.

ויאמר הבעש"ט הקדוש: ומה בכך?

ויענו רמ"ש ואשתו כי למה להם כל העושר הגדול אשר נתן להם השי"ת אם בן ובת אין להם, ואחרי אריכות ימים לא ישאר זכרם.

ויאמר הבעש"ט הקדוש, כי מחר יסע עם אחדים מתלמידיו אל עיר אחת, ויכינו עצמם לנסוע גם המה עמו.

ויהי ממחרת, ויבחר הבעש"ט הקדוש עשרה מתלמידיו החבריא קדישא, ורמ"ש לקח עגלות

רשימה

יט

עבור כולם ועבור אשתו ויסעו. הבעש"ט הקדוש ישב לו בעגלתו יחידי ונסע ראשונה, ושאר העגלות נוסעים אחריו.

כחמשה ימים נסעו. לנו בדרך מסעם, גם שבתו את השבת קודש באחד הישוכים. ובכל מושב בני יהודים שעברו, והיו שם עניים או מוסדות צדקה, רמ"ש ואשתו מחלקים כסף ביד רחבה ובעין יפה.

ביום הששי למסעם, ויום שני בשבוע הי', באו אל עיר אחת, קרובה אל העיר ברֶאָדִי, ותעמוד העגלה אשר בה ישב הבעש"ט הקדוש אצל אחד הבתים. ויעמדו כל העגלות. וירד הבעש"ט מן העגלה ויכנס אל הבית, וילכו גם התלמידים ורמ"ש ואשתו אחריו. בעל הבית הכניס את האורחים הבאים לאחד החדרים הגדולים אשר לו, והבעש"ט הקדוש הכניס לחדר לבד.

ויהי כאשר נחו מעמל הדרך, ויאמר הבעש"ט הקדוש כי ילכו עמו לראות את העיר. כשיצאו הבעש"ט הקדוש, תלמידיו ורמ"ש ואשתו את פני הבית, וילכו ברחוב העיר, ויראו קבוצות ילדים משחקים בחול.

ויגש הבעש"ט הקדוש אל קבוצת הילדים, וישאל את אחד מהם: מה שמך?
ויען הילד ויאמר: שמי ברוך משה.

וישאל הבעש"ט הקדוש את הילד השני: מה שמך?
ויען הילד ויאמר: שמי ברוך משה.

וישאל הבעש"ט הקדוש את השלישי: מה שמך?
ויען הילד ויאמר: שמי ברוך משה.

וישאל הבעש"ט הקדוש את הרביעי: מה שמך?
ויען הילד ויאמר: שמי ברוך משה.

וישאל הבעש"ט הקדוש את החמישי: מה שמך?
ויען הילד ויאמר: שמי משה מרדכי.

וישאל הבעש"ט הקדוש את הששי: מה שמך?
ויען הילד ויאמר: שמי ברוך אלי'.

וילדה אחת היתה בין הילדים קראה בקול – טרם שאלו אותה – שמי ברכה לאה. ויהי הדבר לפלא בעיני תלמידי הבעש"ט הקדוש ובעיני רמ"ש ואשתו, אבל איש לא הרהיב עוז לשאול מה זה.

שחוק קל רחף על שפתי הבעש"ט הקדוש, ופני קדשו מאירים.

וילך הבעש"ט הקדוש הלאה, והתלמידים הקדושים ורמ"ש ואשתו הולכים אחריו. בדרך הליכתם פגש הבעש"ט הקדוש בילדה אחת, וישאל לשמה. ותען הילדה ותאמר: שמי ברכה לאה.

ויהי כבואם באחד הרחובות ויראה קבוצות ילדות משחקות, ויגש הבעש"ט הקדוש אל הקבוצה, ויגשו גם ההולכים אחרי הבעש"ט הקדוש.

רשימה

וישאל הבעש"ט הקדוש את אחת הילדות: מה שמך?
 ותען הילדה ותאמר: שמי ברכה לאה.
 וישאל הבעש"ט הקדוש את השני: מה שמך?
 ותען הילדה ותאמר: שמי ברכה לאה.
 וישאל הבעש"ט הקדוש את הילדה השלישית, הרביעית, החמישית, הששית: מה שמך?
 ותעננה הילדות זו אחר זו כי שמם ברכה לאה.
 וילך הבעש"ט הקדוש הלאה, והתלמידים ורמ"ש ואשתו הולכים אחריו. ויפגש הבעש"ט
 הקדוש ילד אחד, וישאלהו: מה שמך? ויען הילד ויאמר: שמי ברוך משה.
 ויפגש הבעש"ט הקדוש ילדה אחת וישאלה: מה שמך? ותען הילדה ותאמר: שמי ברכה
 מרים.
 ויהי בהלכם שמעו קול ילדים לומדים בחדר. ויכנס הבעש"ט הקדוש אל הבית אשר שם
 לומדים התלמידים, וההולכים אחריו נשארו בחוץ. החדר קטן הוא, והמלמד ברך את הבעש"ט
 הקדוש בברכה: שלום עליכם! והבעש"ט הקדוש ברך את המלמד בברכה: שלום עליכם!
 ויקרא הבעש"ט הקדוש את רמ"ש ואשתו לכנוס אל החדר פנימה, ובבואם החדרה, ויפנה
 הבעש"ט הקדוש בשאלתו אל עשרים הילדים הלומדים מה שמם.
 כששה ענו בזה אחר זה, כי ברוך משה שמם, והשאר ענו כי שמם ברוך אברהם, משה יוסף,
 ברוך שמואל, ברוך דוד, ברוך חיים, ברוך, ברוך יצחק, ברוך שלום, ברוך טובי, משה יצחק,
 משה, משה זכרי, משה ישראל, משה שלמה.
 התלמידים הקדושים שנשארו לעמוד בחוץ מדברים ביניהם, ומתפלאים על זה, כי רוב
 הילדים אשר פגשו נקראים בשם ברוך משה או ברוך משה משותפים לשמות אחרים, כן רוב
 הילדות נקראות בשם ברכה לאה או בשתוף לשמות אחרים. ויאמרו איש אל רעהו, כי ודאי
 הדבר, אשר צדיק גדול בן תורה הי' בעיר הזאת ושמו הק' ר' ברוך משה. ואשתו היתה צדקנית
 ושמה ברכה לאה. על כן קוראים הנולדים והנולדות בשמם, אשר זכות שמותיהם הק' יחול
 על ראשי הילדים והילדות, להיות גם הם צדיקים בני תורה וצדקניות.
 הבעש"ט הקדוש שאל את המלמד: כמה חדרים ישנם בעיר? ויאמר: כחמש עשרה. ויאמר
 לו מקומם.
 הבעש"ט הקדוש וההולכים אחריו היו בעוד איזה חדרים, וגם שם פנה הבעש"ט הקדוש
 בשאלתו את שמם. וגם שם ענו כי שמם ברוך משה, או השמות ברוך ומשה משותפים בעוד שם.
 גם בהשיבה אשר שם לומדים הרבה נערים מהכפרים והישובים אשר סביבת העיר ביקר
 הבעש"ט הקדוש וההולכים אחריו, וגם שם פנה הבעש"ט הקדוש בשאלתו מה שמם, ורובם
 ענו כי שמם ברוך משה, או השמות ברוך ומשה משותפים בעוד שם.
 כאשר הלך הבעש"ט הקדוש וההולכים אחריו מהשיבה הגיע עונת המנחה, ויכנסו אל
 אחד הבתי כנסיות להתפלל תפלת מנחה.

רשימה

כא

אחר תפלת מנחה פנה הבעש"ט הקדוש אל אחד האנשים שהיו בבית הכנסת בשאלתו: מה זה כי הרבה ילדים וגם נערים מילדי העיר וגם מילדי הסביבה נקראים בשם ברוך משה, והרבה ילדות נקראות בשם ברכה לאה? ויען האיש ויאמר:

כמאה ויותר שנים מלפנים גר בעיר הזאת איש אחד, ר' אייזיק שלמה שמו. והי' האיש ההוא בן תורה וירא אלקים במאד, והי' עוסק בקצבות, ומזה התפרנס בריות, והי' עושה צדקה ביד רחבה. להרב וגדולי הפרושים שבעיר היושבים כל הימים לרבות הלילות ועוסקים בתורה ועבודה הי' ר' אייזיק שלמה הקצב נותן בכל ערב ש"ק וערב יום טוב בשר חנם אין כסף. שנים רבות לא היו להם בנים להרא"ש ואשתו, רק כחמשה עשרה שנה אחרי חתונתם נולד להם בן. ויקראוהו בשם אבי ר' אייזיק שלמה: ברוך משה. ויגדל הילד ויגמל, ויתנהו אל החדר, אבל לא הצליח בלימודו.

כשראה הרא"ש כי בנו ברוך משה אשר זה כשנה שנהי' לבר מצוה אינו מצליח בלימודו, לקחו להיות עזר בעסקו עסק הקצבות, וכעבור שנה אחת, הנה ברוך משה הקטן נעשה בקי בעסק הקצבות. ויתנהג בהנהגה טובה כפי אשר חנכו אביו רא"ש.

הר' אייזיק שלמה התחיל למעט בהתעסקות, כי בנו ברוך משה ממלא מקומו, והוא יושב ושוקד בלימוד.

כה עברו כעשר שנים, ורא"ש שידך את בנו ברוך משה עם בתו של ר' יעקב הפרוש, ברכה לאה שמה, ויגורו בביתו.

רא"ש יושב ועוסק בתורה ועבודה, ובנו ברוך משה עוסק בקצבות ומצליח בעסקו ועושה צדקה ביד רחבה ביותר מכמו אביו ר' אייזיק שלמה.

עברו איזה שנים אחרי חתונת ר' ברוך משה, מת עליו אביו ר' אייזיק שלמה בשם טוב. ויספדוהו כל אנשי עירו. ואחריו נפטרה גם אמו. וישארו אך ר' ברוך משה ואשתו גלמודים, כי ר' יעקב פרוש, אבי אשת ברוך משה ואמה גם הם נפטרו.

ר' ברוך משה חפץ ללמוד משניות אחר אביו ואמו. ויקח לו רב ללמוד עמו. אבל למרות רצונו ולדאבון לבבו, לא יכול להבין גם פירושה של משנה אחת בהמשניות, ור' שלמה יצחק המלמד מבאר ומסביר לו את פירוש המשנה וברוך משה אינו מבין.

פעם כאשר ישב ר' ברוך משה הקצב על אחד הספסלים אצל השלחן בבית הכנסת, ושמע את האגדה שלמד ר' יצחק המלמד, כי הגם כי לא הבין אשר דבר ר' יצחק בכל זה הי' יושב אל⁴⁸ השלחן ושומע, ושמע כי ר' יצחק אומר, אז דער וואָס לערנט דעם חבר'ס זוהן תורה, איז גלייך ווי ער האָט איהם געבאָרן⁴⁹.

(49) סנהדרין יט, ב. פרש"י במדבר ג, א (נתבאר בלקו"ש חכ"ג ע' 8 ואילך).

(48) אוצ"ל: אצל.

הדברים נכנסו אל לבו של ר' ברוך משה ויצערו אותו במאד מאד. ויהי כאשר התפלל תפלת ערבית – אחרי שמעו את הדברים הנזכרים מאת ר' יצחק – בכה בכי רב. כשהלך ר' ברוך משה אחר תפלת ערבית לביתו, הלך עמו ר' שלמה יצחק המלמד, ויאנח ר' ברוך משה אנחה גדולה מאד.

וישאל ר' שלמה יצחק המלמד את ר' ברוך משה: מפני מה אתה מתאנח באנחה גדולה כזו? – ר' שלמה יצחק המלמד ידע כי ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה שרוים בצער על אשר עוד לא נפקדו בבנים – אתה ואשתך עוד צעירים לימים, והשי"ת יברך אתכם בבנים ובבנות. אמר! – עונה ר' ברוך משה – היום בין מנחה למעריב שמעתי אשר ר' יצחק אומר ממה שקרא בהגמרא הקדושה⁴⁹ כי כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו, ואני – אומר ר' ברוך משה – מלבד זאת אשר השי"ת יסר אותנו שאין לנו בנים, וח"ו לא נעזוב שארית אחרינו, הנני עם הארץ שאינני יכול לזכות אפילו ללמד את בן חבירו תורה. המלמד רש"י הבין טעותו של ר' ברוך משה. ויאמר לו: אין הכוונה אשר אתה בעצמך צריך ללמוד⁵⁰ את בן חבירך תורה, כי אם כאשר אתה מביא את בן חבירך לתורה הרי זה כאלו אתה ילדתו, והי' אם אין אתה יכול ללמד עם בן חבירך בעצמך, יכול אתה לקחת מלמד לבן חבירך, ונחשב זה כאלו אתה ילדתו.

ביאור המלמד רש"י שימח והרנין את לב ר' ברוך משה, ובבואו לביתו סיפר ר' ברוך משה לאשתו ברכה לאה את אשר שמע מפי ר' יצחק אשר קרא מהגמרא הקדושה, אשר מי שמלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו, ואשר על כן ישכרו מלמדים ללמד ילדים תורה ויהיו הילדים נחשבים כאלו הם ילדו אותם.

ותשמח האשה ברכה לאה על דברי אישה ר' ברוך משה ועצתו לשכור מלמד ללמד עם ילדים תורה. ובימים אחדים אחר זה, שכר ר' ברוך משה מלמד שילמוד עם ילדים תורה. כה עברו כמה שנים, והאיש ר' ברוך משה התעשר עושר רב, כי התחיל לסחור בקנין שוורים ושמנו נודע למרחקים, ויתעשר משנה לשנה, ובנים אין להם.

ר' ברוך משה ואשתו, הנה מבלי הבט על גודל עשרם הם גרים בביתם הקטנה והדלה, כמו שהי' מקודם קדמותה בימי חיי אביו ר' אייזיק שלמה, ורק בכל הונם ורכושם עושים צדקה וגמילות חסדים, והעיקר לימוד ילדים ונערים תורה.

ובהיות ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה כבני ששים שנה היו להם בהעיר והסביבה בהכפרים והישובים יותר משלשים מלמדים עם ילדים ונערים על חשבונם.

פעם אמרה האשה ברכה לאה אל אישה ר' ברוך משה, אמת הדבר כי כל המלמד את בן חבירו תורה כאלו ילדו, כל זמן שהננו חיים, אבל לאחר אריכת ימינו מי יזכיר אותנו? אבל כאשר יש בן ובת יש שארית בארץ.

כעס ר' ברוך משה – זהו פעם הראשון בימי חייו שכעס ר' ברוך משה, כי בעל מדות טובות

(50) באחת ההעתיקות שתח"י: ללמד.

רשימה

כג

הי' עד להפליא – על אשתו ברכה לאה, ויאמר: ברכה לאה, מה את אומרת? הלא בהגמרא הקדושה כתוב, כי כל המלמד את בן חבירו תורה כאלו ילדו, הנה צריכים להאמין באמונה שלמה בדברי הגמרא הקדושה, אשר כל הזכותים שיש להורים מהבנים הנה כל הזכותים האלו ישנם גם להמלמד את בן חבירו תורה.

רוב היהודים, יושבי העיר ויושבי הסביבה, הכפרים והישובים הם תלמידי החדרים של ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה. אני ואחיי – אומר המספר – למדו בהחדרים ההם, וגם הרב דמתא הנהו מתלמידי החדרים ההם.

וזה כחמש עשרה שנה אשר ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה נפטרו זקנים ושבעי ימים. הונם ורכושם מסרו על יד הרב וארבעה בני תורה לחלקם לארבעה חלקים. חלק אחד לקרוביהם, חלק אחד לפרנסת עניים חלק אחד להחזקת מלמדים ללמוד עם ילדים ונערים וחלק אחד לגמילות חסדים.

כל אלו אשר למדו בחדרי ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה, קראו שם בניהם בשם ברוך משה, ובנותיהם בשם ברכה לאה. ואלו אשר כבר באו בשנים מצווים לבניהם ובנותיהם לקרוא בניהם ובנותיהם בשם ברוך משה וברכה לאה, או בשיתוף שם אחד משמותם.

בכל שנה ושנה ביום פטירתם של ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה, הרב דמתא עובר לפני התיבה, ואנחנו כולנו תלמידי החדרים של ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה, הולכים על קברם כחובת הבנים והבנות אל הוריהם.

אחרי תפלת ערבית, בבוא הבעש"ט הקדוש ותלמידיו ור' משה שלמה ואשתו להאכסניא, אמר הבעש"ט הקדוש לר' משה שלמה ואשתו: זה שאמר הכתוב⁵¹ ונתתי להם בביתי – זו תורה שהיא ביתו של הקב"ה – ובחומותי – אלו בני ישראל שהם חומה בצורה על קדושת שמו ית' – יד ושם טוב מבנים ומבנות, שם עולם אתן לו אשר לא יכרת.

וישמחו ר' משה שלמה ואשתו, ויוסיפו במעשה הצדקה וחסד, וישכרו מלמדים ללמוד עם ילדים ונערים תורת ה', ויאריכו ימים רבים בעושר ובכבוד, ויפטרו בשם טוב. ורבים מהתלמידים קוראים את שם בניהם משה שלמה ושם בנותיהם רבקה, למזכרת נצח לר' משה שלמה ואשתו רבקה.

ג', י"א ניסן, תרנ"ג.

הסיפור השבעה עשר מסיפורי כ"ק אאמו"ר הרה"ק ביאלטא:

בפרור העיר טארנאָוו בגאליציען גר איש אחד ור' אליעזר ליפא שמו. והי' האיש ההוא פשוט שלא יכול ללמוד תורה, וגם פירוש המלות של התפלות ומזמורי תהלים לא ידע, אבל הי' איש תם וישר, מתפלל בציבור ועונה אמן, אמן יהא שמ' רבא מברך כו', שומע קריאת

התורה מתוך החומש, בבית הכנסת לא דיבר מעולם דיבור של חול, והי' מכבד תלמידי חכמים ובני תורה.

בילדותו נתיתם רא"ל מאת אביו שהי' כל ימיו הצנע לכת. כולם ידעו בו בר' אלימלך⁵² אשר הוא ת"ח גדול ובקי בש"ס רש"י ותוספות בעל פה, אבל מעולם לא דבר עם איש בדברי תורה, בבית הכנסת הי' עומד אצל התנור ומתפרנס ממלאכת החייטות, ולעת זקנתו הולידה לו אשתו את בנו רא"ל. בצאתו מרחם אמו, מתה עליו אמו, ובהיותו כבן שנה מת אביו. ויקחהו דודו ר' אברהם ליב אחי אמו היושב באחד הכפרים סביבות טארנאָו לביתו לגדלו. חינכו של רא"ל הי' בתכלית הפשיטות, כי דודו רא"ל הי' טרוד בעניני עסקיו, והילד גדל ללא תורה עד אשר נהי' לאיש פשוט. ובבואו לעונת השידוכים, השתדך עם יתומה אחת אשר גדלה ושרתה בבית הרב הגאון הצדיק ר' משה מאיר מטארנאָו.

רא"ל, אף כי הי' מכיר בעניני עסקי הכפר, בכל זה לא חפץ להתפרנס מעניני מסחר, כי באחד הפעמים אשר שמע לימוד האגדה מפי ר' גדלי' המלמד הלומד לפני קהל השומעים בין מנחה למעריב, שמע כי הנהנה מיגיע כפיו חביב לפני הקב"ה מאד. ויבחר בעבודת עבודה. כמה עניני עבודה ומלאכה עשה רא"ל. הוא הי' בנאי, עושה תנורים, בוקע עצים, חורש גנים, קוצר שחת – וכה עברו עליו כמה שנים.

כעשר שנים אחר חתונתם נולד להם בן, ויקראו לו בשם אביו ר' אלימלך. וכעבור חמשה ששה שנים נולד להם בנם השני, ויקראו לו בשם חותנו משולם זוסיא⁵³. הילדים היו חלושים ביותר בגופם, וגם דעתם לא הי' מפותח כל כך. ולמרות זה אשר רא"ל ואשתו הי' מוסרים את הילדים על ידי מלמדים טובים, לא הצליחו בלימודם. בעת ההיא בחר רא"ל בפרנסת הספקת מים בפרור העיר מן הנהר הרחוקה משם כפרסא. ובזה התפרנס לרוחה לפי ערכו, כי בע"ב נכבדים עלו בגורלו וארבעה מהם שהיו משלמים בעין יפה.

ארבע בתי כנסיות היו בעיר, ואיש אחד מבני העיר, וזלמן דוב שמו, הי' מספק להם מים. פעם עבר בעיר ההיא הבעש"ט הקדוש ואיש לא ידע מי הוא, כי לבוש הי' כאיש פשוט, ומתרועע עם אנשים פשוטים ומספר להם סיפורים שונים מאגדה, וביאר להם גודל הנחת רוח שיש לו להקב"ה מיהודי פשוט המתפלל ואומר תהלים בתמימות.

אירע, כי ר' אליעזר ליפא מוליך חבית מים דרך ככר השוק, וירא כי ר' זלמן דוב – דער שעפער – ועוד כמה ממכיריו עומדים ומקשיבים אמרותיו של העני האורח. ויקרב גם הוא לשמוע.

וישמע רא"ל כי האורח מספר: מעשה טי בעשירי אחד שהביא שור פטום ובריא להקריבו

(ט) ראה ויקרא רבה פ"ג, ה.

(52) אביו של ר' אליעזר ליפא.

רשימה

כה

לעולה, והי' השור בעל כח גדול, ולא היו יכולים להזיזו ממקומו להביאו במקום המיועד לקרבני עולות.

עבר שם עני אחד ונשא אגודה של ירק לביתו, ומכיון שראה שמושכין בשור גדול ופטום ואינו זו ממקומו, לקח העני בעל אגודת הירק והושיט לו את הירק והמשיכו ונמשך לקרבן. והראו לבעל השור המפטום בחלונו: קרבנו של העני קדמך.

רחמנא ליבא בעי⁵⁴ – אומר האורח – העשיר הביא קרבן עולה שור גדול ומפטום ובריא ומגודל, ומשמחתו שזכה להקריב עולה שור גדול ומפטום כזה, עשה גם זבח שלמים ויאכל הוא ובני ביתו וכל ידידיו ומכיריו, ומהנה גם את הכהנים במתנות, ורוחו טובה עליו מהמצוה הגדולה והנשגבה שעשה.

והעני בעל הירק נשבר ונדכה בעניותו, ומה נחשב הוא אגודת ירק לעומת שור פטום שהקריב לעולה ולעומת זבח השלמים שעשה העשיר.

אבל היושב בשמים, ברוך הוא וברוך שמו, נהנה יותר מן אגודת הירק של העני מכמו מן השור הפטום של העשיר.

האורח מבאר ומסביר לקהל שומעיו היהודים הפשוטים, כי כל עבודה אשר איש או אשה בישראל עושה מפני אשר השי"ת צוה, הולכת אחר מחשבת הלב. לכן הנה גם דבר היותר קטן בעולם שעולה רק פרוטה אחת, שעושה איש או אשה בישראל לשם השי"ת ועושה זאת בתום לב ובנפש שמחה, יקר וחביב הוא לפני בורא עולם, ברוך הוא וברוך שמו, מאד מאד, ומתפאר כביכול לפני מלאכי השרת ואומר להם: ראו איזה דבר טוב עושה בני פלוני או בתי פלונית, ומברך אותם.

רא"ל שב לעבודתו, ואם כי מצליף את סוסו, ובזיעת אפו מושך גם הוא את הקרון עם החבית המלאה מים, אבל עם זה, הנה סיפורו של האורח על אודות האגודת ירק של העני עם הסברו אשר כל עבודה גם הקטנה ביותר שעושים לכבוד השי"ת בתום לב ובשמחה יקר וחביב הוא להבורא עולם, ברוך הוא וברוך שמו, מנקר במוחו ואינו נותן לו מנוח. מקנא הוא לאותו העני בעל הירק, ובלבו מתחנן ומבקש להקב"ה אשר יזכהו באיזה דבר מצוה לעבוד את ה' בכל לבו ובשמחה רבה.

כשבא לביתו מספר הוא הרא"ל לאשתו את אשר שמע מן האורח, ומסביר לה בלשונו, דגם עתה גם אם אין לנו בית המקדש, אבל כל איש ואשה בישראל שמקיימים מצוה בשמחה הוא כמקריב קרבן.

עבר שבוע, שבועיים ושלוש, וסיפורו של האורח על קרבן העשיר והעני אינו נותן לו מנוח לר' אליעזר ליפא.

54) ראה סנהדרין קו, ב ובפרש"י. זהר ח"ב קסב, ב. ח"ג רפא, ריש ע"ב. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1055. וש"נ.

53) והם האחים הצדיקים ר' אלימלך מליזענסק ור' משולם זוסיא מאניפאלי, כדלקמן בסיום הסיפור.

פעם כשהביא הרא"ל מים לר' נפתלי ראש הקהל נפל לו רעיון חדש במוחו אשר הרנין את לבו.

כאמור, ארבעה בעלי בתים נכבדים היו לו לרא"ל אשר היו משלמים לו בחצי אגורה יותר מכפי המקח הקצוב, וכמעט חצי פרנסתו היתה מהם, ובעד הבאת מים לבית הכנסת הי' המחיר החצי מכמו שהיו משלמים בע"ב בינונים, ויעלה בדעתו של הרא"ל, אשר הוא יחליף עם ר' זלמן דוב הארבעה בעלי בתים בהארבע בתי כנסיות שבעיר.

רא"ל ואשתו דואגים מאד ועצובי רוח מאשר בניהם אינם מצליחים בלימודם. האיש טוען, הלא אביו ר' אלימלך הי' צדיק – כפי השמועה מפי מכיריו – הי' גאון עולם, והאשה טוענת, כי גם אבי' – כפי שאמר הרב הצדיק מרא דאתרא – הי' צדיק וגאון עולם, ושניהם כאחד בוכים במר נפשם על מר גורלם אשר בניהם אינם מצליחים בלימודם.

אשת רא"ל, אף כי התחנכה בבית הרב, ושמעה הרבה סיפורים מאשר קראה הרבנית מתוך הספרים, וגם ידעה כמה פסקי דינים מאשר ראתה ושמעה שפסק הרב, אבל קרוא בספר לא ידעה, וגם להתפלל מתוך הסיפור לא ידעה, רק ידעה לברך ברכת המוציא, מזונות, האדמה, העץ, שהכל, והיתה יראת השם וטובת לבב⁵⁵.

לעתים קרובים הי' רא"ל אומר מזמורי תהלים מלה במלה ואשתו אומרת אחריו, בבכיות ובתחנונים מתחנונים מקרב לב עמוק להשי"ת, כי ירחם עליהם ויפתח מוחם ולבם של בניהם אשר יקבלו דברי תורה ויהיו יראי אלקים באמת ובתמים.

רא"ל ואשתו היו מתאמצים לעשות צדקה יותר מכפי יכולתם. כמה פעמים צמו ואת ארוחתם נתנו לעניים. בכל ערב ש"ק היתה אשתו של רא"ל אופה שתי חלות לחם עבור שני בני' ותחלקם לעניים, ומדלקת שתי נרות בבית הכנסת עבור שני בניהם, אשר יאיר השי"ת את עיני בניהם בתורתו ועבודתו.

וכשעלה בדעתו של רא"ל להביא מים להבתי כנסיות אשר בזכות זה ירחם השי"ת עליהם ובניהם יצליחו בלימודם, בא וסיפר לאשתו, ויטב הדבר בעיני'.

ויציע הרא"ל לר' זלמן דוב כי יתן לו הספקת מים להארבעה בע"ב הנכבדים שלו, ורז"ד יתן לו ההספקת מים להארבע בתי כנסיות.

רז"ד הסכים להצעת רא"ל. אין איש משים לב על החילוף והתמורה הנעשה בהספקת המים, ולשמחת רא"ל ואשתו אין קץ.

היו ימים אשר גם אשתו של רא"ל הלכה אל הנהר עם בעלה, לשאוב איזה דליים מים בכוונה לשם שמים, אשר בני ישראל ירחצו את ידיהם קודם תפלתם.

כה עבר משך כשתי שנים, ובנתים⁵⁶ נעשה גם בנם משולם זוסיא לבר-מצוה, ובנם הבכור כבן שמונה עשר שנה. ויאמרו להוריהם כי חפצים הם ללמוד בישיבה, וההורים הסכימו על זה.

56) אוצ"ל: ובינתיים.

55) באחת ההעתיקות שתח"י: לב.

רשימה

כז

בנסוע הבנים לישיבה, אמרה אשת רא"ל לאישה, כי יקחו לביתם שני נערים מהלומדים בתלמוד תורה תמורת שעלה להם מזונות בניהם בהיותם בביתם, מה שהוטב בעיני רא"ל וימהר לעשותו.

כעבור איזה זמן שמעו ההורים מפי עובר אורח, כי בניהם לומדים בישיבה ומצליחים בלימודם.

הרא"ל ואשתו יודעים הם באמונה אשר בזכות הספקת מים להבתי כנסיות ובזכות החזקת הנערים הלומדים, ריחם השי"ת עליהם ויאיר עיני בניהם בתורתו הקדושה. ויודו ויתנו שבח והודי' על החסד הגדול אשר עשה אתם לפקוח עיני בניהם בתורתו הקדושה, ולהעיר לבכם בעבודתו הק'.

ויהי היום וערב שבת הי', ור' אליעזר ליפא דולה מים מן הנהר למלאות את חביתו, וירא כי דג בהדלי, וזה שבתות אשר דגים ובשר לא עלו על שלחנו כי נתצמצמה פרנסתו מאד. וישמח על הדג, ויביאה לביתו ויתנה לאשתו לעשותה לכבוד שבת.

ר' אליעזר ליפא ושני הנערים חניכיהם הלכו לרחוץ את בשרם לכבוד שבת, ובעלת הבית נתחה את הדג, ויהי בפתחה בטן הדג ויתנוצץ אבן טוב לעיני, ותתבהל מאד.

כששב רא"ל והנערים מבית המרחץ, מצא את אשתו עגומה מאד. וישאלה ולא רצתה להגיד לו, אבל אחרי כן אמרה לו: אתה הגדת לי את אשר שמעת מפי ר' גדלי' מלמד אשר האיש המתפרנס מיגיע כפיו אשרי לו בעולם הזה וטוב לו בעולם הבא⁵⁷, ובכל עת הנני מברכת את השי"ת ומשבחת אותו על אשר נתן לנו פרנסה כשרה ביגיע כפיך, וכמה פעמים חפצתי גם אני ללכת אתך אל הנהר לעזור לך לשאוב מים, ואמרת כי אשה אינה צריכה לעשות מלאכה כזו.

ועתה – אומרת האשה בעצבון רוח – הנני יראה כי תמאס בעבודתך הנכבדה, ותבחר לשלוח ירך במסחר וקנין, אשר לא בכל זמן היא פרנסה כשרה.

ויתמה רא"ל על דברי אשתו, ויאמר לה, כי מה זה היום עלתה על דעתה דבר כזה, הלא יודעת היא אשר כמה פעמים הציעו לו מסחרים שונים, ומיאן בהם, ובאיזה סיבה עלתה מורא בלבה, כי יעזוב את פרנסתו ויחליפה במסחר וקנין.

ותספר האשה לאישה, כי מצאה אבן יקרה בבטן הדגה. וכשמוע הרא"ל על אודות המציאה ובראותו האבן הטוב התעצב אל לבו, בזכרו את הסיפור אשר שמע מאת המלמד ר' גדלי', המאורע שהי' עם התנא, אשר מן השמים נתנו לו רגל זהב מעל שלחנו אשר בגן עדן.

וכראות האשה אשר אישה התעצב, ותאמר לו: הנה בעוד שעה יבוא האורח הטוב, שבת קודש, הסר כל עצב מלבך ואחר השבת נתייעץ מה לעשות.

בסעודת שבת סיפר רא"ל לאשתו ולהנערים פרשת המאורע⁵⁷ שהי' עם תנא אחד שהי' עני גדול, ואשתו צדקנית גדולה, אבל לא יכלה לסבול את צער העניות, וכן הבזיון הגדול אשר כל הנשים אופות ומבשלות לכבוד שבת, ובביתה אין כל מאום לאפות ולבשל.

ויהי היום, ותאמר האשה אל אישה התנא: בקש רחמים מלפני הקב"ה אשר יתן לנו את צרכינו במחי' וכלכלה. וישלח השי"ת להתנא רגל משלחן זהב. ותרא האשה בחלומה כי לעתיד לבוא הצדיקים יושבים אצל שלחן זהב של שלשה רגלים ואישה התנא והיא יושבים אצל שלחן של שני רגלים. ותבקש האשה מאת אישה, כי יתפלל להשי"ת אשר יקבל חזרה הרגל של זהב למען שיהי' השלחן שלם.

כל השבת שמח רא"ל בעונג שבת, ויזמר שירותיו כרגיל. ומכיוון שהבדיל התעצב מאד על המאורע של מציאת האבן הטוב. ויאמר לאשתו: ראה, השי"ת עזר לנו כי נתבשרנו בשורה טובה מבנינו אשר מצליחים בלימודם, ועתה הנה מן השמים מנסים אותנו. ובכן נתחזקה בה' לעמוד בנסיון.

ותאמר האשה: צדקת אישי, צדקת. בהיותי בבית הרב שמעתי אשר הרבנית ספרה כי" איש אחד נסע בספינה והי' לו אבן טוב, והי' לו נסיון גדול, מה הי' הנסיון לא אזכור עתה, ויעמוד בנסיון, ויזרוק את האבן הטוב בים, ויתן השי"ת לו ולאשתו בן טוב גאון עולם אשר האיר עיני ישראל בתורתו. גם אנחנו נעשה כן, נמכור את האבן הטוב ואת הכסף תחלק לבני תורה. טובה עצתך במאד מאד – אמר רא"ל לאשתו – אבל ראשית כל צריכים להודיע להרב, כי המוצא מציאה צריך להכריז ע"י הבית דין בכל הבתי כנסיות שבעיר⁵⁸, ואם נמצא מי שאבד ומחזירים לו האבידה אז היא מצוה גדולה, ובאם לאו הוא גזל, לכן אלך תחלה להרב לשאול שאלה וכדבריו נעשה.

הרא"ל הלך אל הרב ויספר לו כי בערב שבת קודש העבר כאשר דלה מים מן הנהר נכנס דג בהדלי. ויקח את הדגה ויתנה לאשתו לעשותה לכבוד שבת. ובנתוח אשתו את הדגה ותמצא בבטנה אבן טובה. וירא את האבן להרב. ועל כן הוא מבקש את הרב לעשות כתורה, להכריז על המציאה, שמא ימצא האובד ויקיים מצות ה' ויחזיר לו אבידתו.

הרב ענה להרא"ל: אמת הדבר כי המוצא מציאה בעיר, בדרך או בשדה צריך להכריז עלי' ברבים, ואם המצא ימצא איש מי שיאמר אשר הוא אבד את הדבר ההוא, ויתן סימנים מוכיחים אז הנה על פי הוראת בית דין המעיינים בצדקת הסימנים מחזירים להאובד את אבידתו והמוצא את המציאה קיים מצות ה' בהשבת אבידה.

(טז) ראה תענית כה, א.

(יז) אביו של רש"י – ראה סדר הדורות ח"א שנת ד"א תתס"ה.

(58) ראה בבא מציעא כח, ב. רמב"ם הל' גזילה ואבידה פ"ג ה"ט. טוש"ע חו"מ סרס"ז ס"ג. שו"ע אדה"ז שם דיני מציאה ופקדון סכ"א.

רשימה

כט

אבל המאורע הזה אשר נמצא אבן טובה במעי הדגה, הנה אין צריך להכריז עליו, ובודאי בלעה הדגה את האבן הטוב מקרקע הנהר, ועל פי התורה שלו הוא, ומטמון נתן השי"ת לו אשר יוכל להנות מזה בתכלית הכשרות. רק מהראוי אשר מעשר מהתמורה אשר יקח בעד האבן יתן לצדקה.

הרא"ל בא לביתו ויספר כל אשר אמר לו הרב על אודות המציאה. ויחליטו למכור את האבן טוב ואת מחירו לחלק לצדקה, מחצית לבני תורה ומחצית לעניים הגונים. בשמחה רבה חלקו רא"ל ואשתו את הכסף כפי אשר החליטו לבני תורה ולעניים הגונים. ויהי שואב מים כאשר בתחלה.

עבר שנה ויותר, ויודיע בנם הבחור ר' אלימלך, כי השתדך את אחד הבעלי בתים אשר לוקחו על שלחנו למשך שנים רבות שיוכל לעסוק בתורה. וישמחו רא"ל ואשתו על הבשורה טובה, ויתנו שבח והודי' להשי"ת.

בנם הצעיר ר' משולם זוסיא בא מהישיבה בשם טוב, וכל רואיו יכירו כי יראת ה' על פניו, והוא טוב לב במאד. את הנערים הלומדי תורה אשר מצא בבית הוריו כבד במאד, וילמד עמהם נוסף על לימודם בהישיבה אשר בעיר. ופעמים רבות, למרות רצונו של אביו, הי' עוזר לאביו בהובאת מים בעיר, ולהיות כי אביו מיאן בזה, הי' שואב מים מן הנהר, ואביו הי' מוליך המים להעיר.

וכעבור חצי שנה הלך ר' משולם זוסיא ללמוד תורה בישיבה, וההורים שמחים במאד על הבשורות שמקבלים מבניהם.

פעם כאשר דלה רא"ל מים מן הנהר ישב לו דבר קשה בין אצבעות רגליו, ויגבה את רגליו להסיר הדבר הנתחב, וירא והנה זה מטבע של זהב. וישח וירא כי בהיאור במקום עמידתו בתוך המים נמצאת כלי חרס שבורה מלאה מטבעות זהב וכסף. ויחפור סביבות הכלי חרס ויוציאה עם הזהב והכסף. ויפשוט את בגדו התחתון ויצרור את המטמון וימלא חביתו מים ויבוא העיר. ויכל את מלאכתו בחוץ ויבוא אל ביתו, ויספר לאשתו את אשר קרהו ויראה לו⁵⁹ את המטמון.

ויתעצבו רא"ל ואשתו במאד מאד על אשר מן השמים מרבים לנסותם בנסיונות גדולים, ויתחזקו לעמוד בנסיון. ויטמינו את האוצר בקרקע המרתף אשר בביתם ויחליטו לעשות צדקה בסתר בסכומים גדולים.

גם בנם הצעיר לוקח לחתן לאחד מהבע"ב הנכבדים אשר התנה לתת לו מזונותיו במשך שנים רבות שיוכל לעסוק בתורה. וישמחו רא"ל ואשתו על הבשורה הטובה, ויתנו שבח והודי' להשי"ת על חסדו הגדול עמהם.

ויעברו כחמשה שנים, והרא"ל זקן ויכבד עליו טורח הולכת המים, ויקח רא"ל את אחד אנשי העיר וימסור לו את כל עסקו בתנאי אשר יתן לו חלק קטן מפרנסתו, כפי אשר פסק

(59) באחת ההעתיקות שתח"י: וירא לה.

הרב. ויחיו הרא"ל ואשתו בדוחק גדול ומרבים לעשות צדקה בהכסף אשר הי' להם מן האוצר. בעת ההיא חלה דודו ר' אברהם לייב את חליו אשר מת בו ובנים לא היו לו, ויעזוב את כל נכסיו ורכושו אשר רכש לבן אחותו ר' אליעזר ליפא ובניו, כי שמע אשר חננו השי"ת בבנים בני תורה ויראי אלקים.

ר' אליעזר ליפא ואשתו מסרו את ביתם הקטנה אשר בעיר להאישי אשר עסק בהובאת מים בתנאי אשר כל הימים שיהי' בהעסק מחויב הוא להספיק מים בשביל הארבעה בתי כנסיות. ויקח רא"ל ואשתו את כלי ביתם ואת שאר המטמון אשר הי' אצלם, וילכו לגור בבית דודו ר' אברהם ליב, בהחצר אשר הורישם סביבות העיר טאַרנאָוו.

ויגר ר' אליעזר ליפא ואשתו בחצר דודו אחי אמו ר' אברהם ליב, ויביא כמה משפחות תלמידי חכמים ויושיבם הם ונשיהם וילדיהם בהבתים אשר היו בחצר. ויתן לכל בית ובית חלקת אדמה לזרוע גן ירקות. ואת הקרקע אשר סביבות החצר זרע למחצית שכר עם אכרי הכפר ואת רחיים הרוח שכר לאחד מבני העיר.

בני הרא"ל ואשתו הרבנים הצדיקים המפורסמים בשם טוב, ר' אלימלך ור' משולם זוסיא ובני ביתם באו אל אביהם לשבת יחדיו.

הרא"ל ואשתו כבר זקנים באים בימים, מתענגים על רוב טוב בראותם בהדר יקר תפארת בניהם גאונים וצדיקים.

זהו שכרם של בני וננות ישראל העובדים את השי"ת בתום לבב לשם שמים, להיות בניהם לומדי תורה ויראי אלקים.

* * *

ד', ב' אלול תרפ"ט⁶⁰, נויאָרק.

בשעה שני' בצהרים נכנס אלי הרב אלי' – יאייכיל – סימפסאָן⁶¹ ויאמר כי זקן אחד אישי שיבה מבקש רשות הכניסה. אינו מגיד מה שמו ועיר מולדתו, באמרו אשר זה יותר על שלושים שנה מעת התראותו אתי בפעם האחרונה ורוצה הוא לראות האם אכיר אותו. ואתן לו רשות הכניסה. וכיון שנפתחה הדלת ואראה והנה מלמדי הבוחן אותי בחזרת המשניות בילדותי, ר' משה בנימין המלמד⁶², עומד בפתח. ואתן לו שלום ואזכירהו על אותן הימים אשר למדני לכתוב.

(עד כאן ניתן להעתיק).

„אגודת התמימים" בארה"ב. ומפעילי אגודת חסידי חב"ד בארה"ב. משנת ה'ש"ת ואילך – ממזכירי רבינו. נולד ר"ח תמוז תרמ"ט. נפטר נר ה' דחנוכה תשל"ז.
(62) ראה יומן ד"ה תשרי תרנ"ב (לעיל ע' 000. ע' 000).

(60) כ"ה בהנדפס. ואולי יש כאן טעות המעתיק או טה"ד, כי רבינו הגיע לניו יארק – בשנת תרפ"ט – יום ג', יב אלול ואוצ"ל: ד', כ' אלול.
(61) מגדולי חוזרי דא"ח אצל כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בלויבאוויטש. משנת תרפ"ג רב בניו יארק. ממיסדי

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **אברהם אליעזר הלוי ע"ה**

בהרה"ח ר' **שלמה הלוי ע"ה**

קליין

נפטר ש"ק פי' וירא, בעלות המנחה

טו"ב מרחשון, ה'תשס"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

בקשר עם יום סיום אמירת קדיש

יום ב' דחג הסוכות, ט"ז תשרי ה'תשס"ז

נדפס על ידי

בנו הרה"ת ר' **משה הלוי** וזוגתו מרת **מנוחה קריינדל**

ומשפחתם שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קליין